

ОСНОВНІ НАПРЯМИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЕКОНОМІЧНОГО СЕГМЕНТА ЖИТТЄВОГО ПРОСТОРУ ЛЮДИНИ

Василь Ігнатко

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова

Анотації:

Аналізується місце і роль економічного сегмента у стратегії розвитку життєвого простору людини. У процесі модернізації сучасного суспільства заперечуються традиційні моделі розвитку економічної сфери, відбувається перехід від старої, «економізованої» моделі суспільства до якісно нової, «соціологізованої» його моделі. Її сенс – людиноцентричні орієнтири, демократизація, ринкова свобода особистості, інноваційний стиль розвитку. Основою ж інноваційного підходу до розуміння економічної сфери суспільної життєдіяльності людини є поняття «постекономічне суспільство», яким позначається новий соціальний порядок, що відрізняється від попередніх суспільних форм насамперед значенням і роллю особистості в соціальній структурі. У суспільстві, що формується, радикально змінюється ставлення людини до власної діяльності, яка вже не визначається переважно зовнішньою матеріальною необхідністю.

Ігнатко Василь. Основные направления модернизации экономического сегмента жизненного пространства человека.

Анализируется место и роль экономического сегмента в стратегии развития жизненного пространства человека. В процессе модернизации современного общества отрицаются традиционные модели развития экономической сферы, происходит переход от старой, «экономизированной» модели общества к качественно новой, «социологизированной» модели. Ее смысл – человекоцентричные ориентиры, демократизация, рыночная свобода личности, инновационный стиль развития. Основой же инновационного подхода к пониманию экономической сферы общественной жизнедеятельности человека является понятие «постэкономическое общество», которым обозначается новый социальный порядок, отличающийся от прежних общественных форм, в первую очередь, значением и ролью личности в социальной структуре. В формирующемся обществе радикально меняется отношение человека к собственной деятельности, которая не определяется, главным образом, внешней материальной необходимостью.

Ihnatko Vasyli'. Main modernization directions of human's life space economic segment.

The author analyzes the place and role of economic segment in strategy of human's life space development. In the process of modern society modernization the traditional models of economic sphere development are denied and transition from the old "economized" model of society to a qualitatively new "sociologized" model is taking place. Its sense is human-centric guides, democratization, market freedom of individuals, innovative style of development. The basis of innovative approach in relation to understanding economic sphere of social human life is the concept of "post-economic society", which shapes a new social order that is different from previous social forms firstly by meaning and the role of individual in social structure. In the society that is emerging, the human's attitude to his own activity radically changes and that is not mostly determined by external material necessity.

Ключові слова:

людина, діяльність, економіка, культура, життєвий простір, креативність, творчість.

человек, деятельность, экономика, культура, жизненное пространство, креативность, творчество.

human being, activity, economy, culture, life space, creativity, art.

Економічна сфера є сферою виробництва, обміну, розподілу та споживання продуктів людської життєдіяльності. За визначенням К. Маркса, вона є основою всіх життєвих процесів і являє собою економічний базис суспільства. І хоча так звані «економічний детермінізм» отримав у наші дні більш помірковане трактування, значення економічної сфери не можна відсувати на задвірки історичного процесу. Трансформації, що відбуваються в ній, так чи інакше поширюють вплив на всі інші сфери. Нерідко (за певного збігу обставин) саме вони відіграють у цивілізаційному процесі провідну роль. Аналіз модернізаційних процесів ми розпочинаємо з трансформацій, що відбуваються в економічній сфері.

Економіка – це особлива сфера суспільного життя зі своїми законами, проблемами та суперечностями. У цій сфері формується економічний потенціал суспільства, виробляються різні блага для задоволення фізіологічних і духовних потреб людей. Сучасна економічна наука покликана осмислювати, знаходити шляхи до розумного використання природних і людських ресурсів з найбільшою

користю для суспільства. У наукових дослідженнях з різних боків аналізується економічна сфера суспільної життєдіяльності людини на основі традиційних та інноваційних підходів до визначення й розуміння цього феномена.

Зазначимо, що характер і напрям еволюції теоретичної думки визначається перетвореннями та змінами, які відбуваються в економіці суспільства. У центрі наукового аналізу модернізації економічної сфери людини – господарське, виробниче життя суспільства, економічні зв'язки й відносини між людьми у процесі створення, розподілу, обміну та споживання благ. Конкретніше, це питання про те, які ресурси потрібні виробництву, як здійснюється господарський процес, навіщо економіці гроші, як узгодити економічну діяльність багатьох людей, що таке ринковий механізм і чи може він працювати без вільних цін і конкуренції; нарешті, чому виникають кризи, безробіття, інфляція і як їх пом'якшити [5].

Традиційний підхід до розуміння економічної сфери суспільної життєдіяльності людини ґрунтується на аналізі економічного устрою

суспільства й визначенні джерел його багатства. Наприклад, ще давньогрецький філософ Ксенофонт висловив міркування з приводу грошей і грошового обігу в посібниках з управління господарством «Економікос» і «Домострой», радячи накопичувати гроші. Водночас він негативно оцінював обіг грошей у вигляді торговельного й лихварського капіталу, рекомендував накопичувати гроші як скарб, страховий фонд на випадок неврожаїв чи війни. Ксенофонт зауважував, що гроші – це не цінність, якщо не вмєш ними користуватися. Філософ був прихильником натурального господарства. Разом з тим, він визнавав необхідність і корисність грошей, грошового обігу й торгівлі. Інший античний філософ – Аристотель – усі економічні відносини поділив на два види: економіка та хремастика. Мінову й товарну торгівлю за посередництва грошей філософ розглядав як економіку, а купецьку торгівлю з метою перепродажу й отримання грошей назвав «хремастикою». Ці дві форми обігу грошей він протиставляв одна одній, вважаючи економіку природною основою господарства, а хремастику, побудовану на грошах, – неприродною [14, с. 227].

Модернізація економіки того часу була пов'язана з феноменом грошей, які стають уособленням багатства й основою економічної сфери суспільної життєдіяльності людини. Зазначимо, що буржуазія кінця XVI – початку XVII ст. діяла не у виробництві, а у сфері обігу. До традиційного підходу розуміння економічної діяльності людини, на нашу думку, належить також ідеологія меркантилізму. Меркантилісти ототожнювали гроші й капітал. Вони вважали, що єдиний засіб збагачення країни – це реальні гроші, які одночасно були основою як для розвитку виробництва, так і для збільшення обсягів торгівлі. Саме виробництво створює потрібні передумови для виникнення багатства, а тому потребує постійного заохочення й розвитку. Продукти повинні перетворюватися на гроші. У цьому процесі джерелом прибутку є сфера обігу, завдяки якій відбувається продаж товарів за більш високою ціною, ніж ціна купівлі. Для раннього меркантилізму механізм зростання багатства – це приплив грошей у країну, накопичення скарбів; для пізнього – постійний рух грошей, що забезпечує їхній приріст за умови активного сальдо торговельного балансу країни, підтримування дисбалансу міжнародної торгівлі. Джерелом багатства є лише зовнішня торгівля. На думку меркантилістів, баланс зовнішньої торгівлі має бути завжди активним, тобто слід менше купувати в інших держав, а більше їм продавати. Роль регулятора торговельного балансу належала державі, що здійснювала

активну протекціоністську політику щодо грошових потоків [8, с. 144].

Здобувши позиції у сфері обігу, буржуазія проникає у сферу виробництва. Поступово основою економічної сфери суспільної життєдіяльності людини стає «капітал». Важлива роль у модернізації економічної сфери та еволюції традиційного підходу до феномена економіки належить фізіократам. На їхню думку, суспільство – це тіло людини, тобто органічна й жива система. Ф. Кене висунув ідею еквівалентного обміну, що посіла в його працях центральне місце. Саме цей, другий складник методології дослідника, дав змогу йому вперше здійснити аналіз промислового капіталу за відсутності теорії вартості. Під капіталом розумілися грошові кошти (зокрема й ті, що давалися в борг, нерухомість, що здавали в оренду, гроші, що авансувалися в торговельні операції). Багатство суспільства буде нарощуватися, якщо держава дотримуватиметься економічних принципів керування, що відповідають економічним законам [11, с. 5]. Необхідно підкреслити, що на підставі відповідної трансформації й узагальнення класичної інтерпретації під поняттям «капіталу» вже розуміють будь-що, що використовується як засіб розвитку економічних систем [1, с. 11].

Значний внесок у традиційний підхід до визначення й розуміння економічної сфери суспільної життєдіяльності людини зробив англійський учений А. Сміт. У праці «Дослідження про природу й причини багатства народів» дослідник аналізував багатство як гармонійний результат території, праці, капіталу й технологій, що втілюються у формі прибутку. Він наголошував на тому, що будь-яка праця в кожній галузі є продуктивною. На думку А. Сміта, передумовою зростання багатства є насамперед розподіл праці, збільшення кількості населення, що працює на виробництві, розвиток конкуренції й скасування митних бар'єрів. Дослідник вважав, що не обов'язково володіння багатством наділяє його власника владою. Воно тільки надає йому засоби для отримання обмеженої певної влади й право на працю інших людей, яких він завдяки багатству може купити або одержати у своє розпорядження. При цьому мінова вартість предмета має дорівнювати величині влади, яку він дає своєму володарю [9, с. 12]. Багатство впливає й на могутність держави. При цьому багатство так само завжди має перебувати у відповідності до вартості річного продукту держави. Йдеться про фонд, з якого й сплачуються всі податки.

Поступово людина як суб'єкт економічних відносин еволюціонує в «економічну людину» або «homo economicus». Наприклад, А. Сміт

вважав, що людина добродесна й готова в будь-який час пожертвувати своїм особистим інтересом заради інтересів окремої спільноти, до якої вона належить. На його думку, інтереси групи, спільноти можуть бути принесені в жертву заради інтересів держави. Але насамперед призначенням людини слід вважати турботу про власне благополуччя, щастя й добробут своєї родини, своїх друзів, своєї країни. Отже, особистий інтерес видається цілком закономірним, природним явищем. Розвиваючи думку про «особистий інтерес», учений вважав, що людина, досягне мети швидше, якщо звернеться до егоїзму людей, покаже їм, що в їх інтересах зробити те, чого потребує вона. В економічному просторі людині слід орієнтуватися передусім на зацікавленість інших. Людині від природи притаманні схильність до обміну й торгівлі, а оскільки люди володіють різними здібностями, яких набуваються внаслідок поділу праці, вони можуть виробляти різні продукти й обмінюватися надлишками цих продуктів, стаючи «певною мірою торговцями». Таким чином, в економічному просторі людина виконує три основні соціальні ролі – споживача, виробника та власника благ [10, с. 44].

Необхідно підкреслити, що розвиток ринкових відносин істотно вплинув на економічну сферу діяльності людини, а ідея існування вільного ринку й ринкової саморегулювальної системи господарювання була основною для процесу модернізації економіки держав у XVIII–XIX ст. Економічна сфера суспільної життєдіяльності людини трансформувалася в систему, де головними стали саме ринкові відносини. Аналізуючи різноманітні погляди на сутність економічної сфери, зазначимо, що меркантилісти її основою вважали систему обігу ресурсів і коштів, а фізіократи – сферу виробництва. А. Сміт і Д. Рікардо більше уваги приділяли системі економічного розподілу, інші ж дослідники визначальним вважали споживання. Німецький економіст К. Маркс з усієї системи суспільних відносин виділив економічні й виробничі відносини людей як базисні. Дослідник аналізував усю сукупність економічних відносин, які склалися у виробництві, розподілі, обміні й споживанні матеріальних благ і послуг за визначальною ролі відносин, власне, у самому виробництві. Система «виробничі сили – виробничі відносини», перебуваючи в постійному русі, є визначальним фактором розвитку всього суспільства; причому спрацьовує «закон відповідності» виробничих відносин стосовно виробничих сил. На думку німецького економіста, ґрунтуючись на суспільній організації, поділі праці й обміні виготовленою продукцією, саме суспільне

виробництво («базис») формує соціальну систему («надбудову») як універсально, так і специфічно, залежно від свого характеру, на позначення якого впроваджено поняття «спосіб виробництва» [16, с. 18].

Традиційний підхід до економічної сфери суспільної життєдіяльності людини з часом трансформувався, але наслідком його є той факт, що джерелом економічного розвитку й модернізації економічної сфери виступають зміни у відносинах, пов'язаних з виробництвом. Процес матеріального виробництва, створення матеріальних благ закладає основу для всіх інших видів економічних відносин. Саме економічні відносини, пов'язані з виробництвом (які ґрунтуються на чіткій координації зв'язків єдиного відтворювального процесу на території всієї країни), у тісному взаємозв'язку з окремими елементами відносин розподілу, обміну й споживання забезпечують формування матеріальної основи, бази для економічного розвитку держави. Відносини, пов'язані з розподілом, обміном і споживанням, впливаючи на відносини виробництва, забезпечують або стимулювання, або гальмування економічного розвитку [6, с. 186]. Цей підхід припускає класичне розуміння економічного способу господарювання на основі суспільного розподілу праці й опосередкованого грошима обміну його результатами.

На зміну традиційному підходу до розуміння економічної сфери суспільної життєдіяльності людини приходить інноваційний. Сутність його полягає в тому, що в процесі економічного розвитку країни на основі накопичення капіталу, планування й індустріалізації акцент зміщується в бік людського капіталу. Основним джерелом сучасного економічного прогресу є вже не взаємодія людини й природи, а внутрішній розвиток особистості, можливість її самовдосконалення, продукування знань, здатних змінити не тільки навколишній світ, а й усіх людей, що її оточують. Не маючи адекватного уявлення про природу змін, що відбуваються, неможливо достовірно прогнозувати хід подій. Суб'єктом сучасного розвитку стає вже не соціум як такий, не спільність людей, спаяних однопорядковими інтересами, а сукупність особистостей, кожна з яких неповторна не тільки у своїх діях і вчинках, а й у їх мотивах (зокрема й економічних). Економічні закони починають суперечити змінам у внутрішній структурі людської діяльності, системі її мотивів і передумов.

У процесі модернізації сучасного суспільства заперечуються колишні економічні закономірності, відбувається перехід від старої, «економізованої» моделі суспільства до якісно

нової, «соціологізованої» його моделі. Основою інноваційного підходу до розуміння економічної сфери суспільної життєдіяльності людини стає поняття «постекономічне суспільство», яким позначається новий соціальний порядок, що відрізняється від колишніх суспільних форм, насамперед значенням і роллю особистості в соціальній структурі. У суспільстві, що формується, радикально змінюється ставлення людини до власної діяльності, яка вже не визначається, головним чином, зовнішньою матеріальною необхідністю. Якщо господарські й технологічні новації не зумовлюють відповідної зміни, то їх прогресивна роль ілюзорна [4].

Необхідно зазначити, що нові технології, інформатизація, «фінансизація» породжують феномен віртуалізації господарської діяльності людини. Зміни, що відбуваються в економіці на рубежі двох тисячоліть, за своєю суттю глибинні й значущі. Вони набагато перевершують англійську буржуазну промислову революцію, яка була на той час еталоном модернізаційних перетворень у промисловості країн Західної Європи. Підкреслимо, що на процес модернізації економічної сфери суспільної життєдіяльності людини впливали й впливають промислові революції. Перша така революція (1764-1872 рр.) означала перехід від ручної праці до машинного виробництва на основі енергії вугілля й пари. Друга промислова революція (1873-1973 рр.) забезпечила повний перехід до машинного виробництва на основі електрики й нафти. Нарешті, третя промислова революція (з 1973 р.) означає поступовий перехід до автоматизованого й комп'ютеризованого виробництва на основі нових джерел енергії (зокрема й атомної). Ключовими факторами цієї науково-технічної революції є мікропроцесори й генна інженерія. Характерно, що в умовах НТР економічний розвиток підпорядковується закону пріоритетності науки над технологією, а технології – над промисловістю [3, с. 21].

Зі змінами характеру економічної діяльності людей з'являються нові економічні теорії індустріального й постіндустріального суспільства, які є основою інноваційного підходу до розуміння модернізації економічної сфери життєдіяльності людини. Методологічною основою всіх теорій індустріального суспільства (50-60-ті рр. XX ст.) є принцип еволюційно-прогресивістського технологічного детермінізму в поєднанні з ідеєю глобальних НТР і трансформаційних змін. На думку більшості вчених, індустріальне суспільство характеризує структурні зрушення в економіці на користь важкої промисловості й послуг зі зменшенням значення сільського господарства. Поступово відбувається перетворення науки

на виробничий фактор і масове використання в усіх сферах економіки досягнень НТР. Саме це зумовлює значне зростання валового національного доходу на душу населення, корпоратизацію, постійне вдосконалення методів управління економікою, урбанізацію, формування й розвиток етатистської системи господарювання. Також відбуваються зміни моделі сім'ї, інвестиції в людину, зростання рівня освіти, кваліфікації, професіоналізму й комунікативних джерел інформації, ринковий характер і раціоналізація соціального, політичного й культурного життя, формування суспільства масового споживання й панування суспільних інтересів. У. Ростоу наголошував, що процес індустріалізації, формування й функціонування індустріального суспільства є обов'язковою стадією людського розвитку, хоча й наявні різні моделі цих процесів [13, с. 28].

Підкреслимо, що основою постіндустріальних теорій є концепція «структурних зрушень» і періодизація людської еволюції під назвою «трьох хвиль», розроблені, відповідно, К. Кларком і Е. Тоффлером. Сутність постіндустріалізму в тому, що зі сфери послуг виокремився «четвертинний» сектор – інформаційний (торгівля, фінанси, страхування, нерухомість) і «п'ятиринний» (особисті, професійні, ділові послуги й послуги державного управління). Наприклад, А. Турен постіндустріальне суспільство характеризує як програмоване, комунікаційне й здатне до самозміни в усіх сферах економічної діяльності [15, с. 410–411]. Інформаційний сектор значно впливає на саму сутність модернізації економічної сфери суспільної життєдіяльності людини й докорінно змінює її.

Розвиток комп'ютеризації та формування глобальних інформаційних мереж, досягнення розвиненими країнами високого рівня споживання докорінно змінює характер економічної діяльності людини. Промислово розвинені країни все активніше вступають у постеконімічну стадію розвитку. При збереженні й подальшому поглибленні поділу праці, відносин обміну в суспільстві відбувається деструкція вартості як критерію обміну, організаційної основи, яка забезпечує ефективний розподіл ресурсів, функціонування господарського механізму. Відтворення людиною свого існування як біологічного, соціального, одухотвореного організму, як сенсу людської діяльності, залишається незмінним. Зникає вартість як об'єктивний критерій розподілу ресурсів і благ у суспільстві [7, с. 11].

Характерною рисою сучасного стану економічної сфери діяльності людини є активний прояв цілої низки кардинальних взаємозалежних і

взаємозумовлених напрямів її змін. Основними серед них є такі: «фінансизація», віртуалізація, глобалізація, світоцентралізація, інформатизація, технологізація, денационалізація, нова супернаціональна монополізація, ієрархізація. З іншого боку, ключові спонукальні мотиви економічного розвитку в нових умовах світопорядку залишаються незмінними: досягнення матеріальної вигоди, отримання доходу, прибутку, збільшення капіталу, вартості, але винятково в нових умовах інформатизації й візуалізації економічного сектора. У процесі переходу до постеконічної стадії розвитку економічної сфери суспільства відбуваються поступові зміни глибинних основ виробничої діяльності.

Наприклад, у процесі модернізації економічної сфери фінансовий складник економіки остаточно відривається від її виробничого базису. Багаторазово опосередковуючись у процесі еволюційного розвитку економічної системи, фінанси втрачають зв'язок з матеріальним носієм, перетворюються на незалежний, пріоритетний складник щодо інших частин системи. Сутнісна риса фінансів зводиться до виявлення відносин між суб'єктами у процесі економічної діяльності. Фінанси проявляють себе в русі, дії, розвитку. Ці особливості зумовлюють кардинальні зміни цілей, рушійних сил і мотивів економічної сфери суспільної життєдіяльності людини.

Інноваційний підхід до розуміння сучасної економічної діяльності людини й процесу модернізації економічної сфери змінює сутність понять «фінансова діяльність» і «вартість». Динамізм, мінливість, віртуальність середовища висувають на перший план екзистенціальний складник діяльності економічного суб'єкта. Пошук цілей у виробничій діяльності означає відмову від форм активності, що опинилися на периферії нової економіки. Накопичення матеріальних ресурсів поза сферою ділового обігу призводить до збільшення експлуатаційних витрат, заморожування капіталу, зрештою – до обмеження активності. Абстрагувавшись від сфери матеріального виробництва, фінанси проявляють себе у формі встановлення взаємовідносин між суб'єктами економічної діяльності. Вони можуть перебувати лише в русі й постійній зміні. Унаслідок цього надзавдання, мета будь-якої фінансової діяльності зводиться до самоактуалізації, самовираження, саморозвитку. Рушійна сила прогресу в економіці закладається в самій фінансовій системі як формі економічної діяльності людини. Прибуток перетворюється на окремий випадок, один

з проявів форми економічної діяльності. У новій економіці лише він залишається реальним, матеріальним вираженням сутнісно-віртуальної основи фінансів [12, с. 33]. Показником суттєвих змін в економічній сфері є трансформація сутності поняття «вартість». Вийшовши за межі виробництва-обміну, вставши над ним і контролюючи виробничий простір, вартість набуває віртуальних, гіпотетичних рис. З'являються можливості для її цілеспрямованого формування відповідно до заздалегідь заданих параметрів [12, с. 14].

Процеси модернізації економічної сфери привели до того, що сучасне суспільство стало ареною глибинних, багатопланових перетворень, у здійсненні яких важлива роль належить новій економіці. Соціально-економічні зміни охоплюють усі види діяльності, пронизують усі сфери суспільного життя, визначаючи відповідну мінливість поведінки економічних суб'єктів. З'являються й поширюються нові технології, виробляються товари, яких раніше не було, формуються нові ринки на основі їх віртуалізації й набувають самостійності їх окремі сегменти, прискорюється якісне оновлення продуктивних сил суспільства. Значущість модернізаційних процесів є настільки великою, що з'являються передумови для появи феномена нової економіки. Реалії сьогодення переконливо свідчать про неможливість модернізації економічної сфери й утримання наявного рівня конкурентоспроможності національної економіки, забезпечення тривалої висхідної економічної динаміки без відповідного розвитку нової економіки.

Нову економіку можна розглядати як найсучасніший складник модернізації економічної сфери, її частину, що втілює найостанніші досягнення людства в технологічному, консумаційному, організаційному тощо ракурсах. Залежно від динаміки поступу, у кожному з них нову економіку в її сучасному вигляді репрезентуватимуть або високі технології у виробництві (як елементи інформаційної, технотронної або цифрової економік), або нові, незвідані блага (як прояви мережевої чи сервісної економік), або метаморфози у виробничих відносинах. Проте з появою новішого такі втілення позбавлятимуться попереднього статусу. У цьому розумінні нова економіка є передовою частиною економіки, елементам якої в усьому їх розмаїтті та цілісності притаманна висока схильність до мінливості й багатоваріативного оновлення [2, с. 11].

Список використаних джерел

1. Башнянин Г. І. Ефективність капіталізації і лібералізації економічних систем в умовах

References

1. Bashnianin H. I., Turians'kyi Yu. I. (2008). *Effectiveness of capitalization and liberalization of*

- ринкової транзиції: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г. І. Башнянин, Ю. І. Турянський. — Львів: Вид-во ЛКА, 2008. — 480 с.
2. Білоцерківець В. В. Нова економіка: зміст, генеза та авангардний характер: автореф. дис. ... д-ра економ. наук: 08.00.01 «Економічна теорія та історія економічної думки» / В. В. Білоцерківець; ДВНЗ «Національний гірничий університет». — Дніпропетровськ: б. в., 2014. — 36 с.
 3. Захарченко В. Суспільно-економічні трансформації і «осбовий час» промислового розвитку / В. Захарченко // Вісник НАН України. — 2002. — № 11. — С. 17—28.
 4. Иноземцев В. Л. Расколота цивилизация [Электронный ресурс] / В. Л. Иноземцев. — Режим доступа: <http://www.lib.ru/POLITOLOG/inozemcew.txt> (30.10.215).
 5. Каврук Е. С. Современное направление экономической теории [Электронный ресурс] / Е. С. Каврук // Научный журнал КубГАУ. — 2010. — № 60 (06). — Режим доступа: <http://ej.kubagro.ru/2010/06/pdf/09.pdf> (30.10.215).
 6. Левандівський О. Т. Теоретичні засади розвитку економічних відносин у сільському господарстві / О. Т. Левандівський // Економіка та управління АПК. — 2013. — Вип. 11. — С. 183—187.
 7. Липов В. В. От архаики к постэкономике. Эволюция форм хозяйствования и развитие экономической теории: монография / В. В. Липов. — Харьков: ИД «ИНЖЭК», 2008. — 280 с.
 8. Літовченко Б. В. Забезпечення зовнішньоекономічної безпеки держави шляхом використання прямих закордонних інвестицій / Б. В. Літовченко, Т. М. Єрмоленко // Вісник Академії митної служби України. Сер.: Економіка. — 2011. — № 2. — С. 144—151.
 9. Львовчкін С. В. Багатство й фіск: світова парадигма оподаткування / Львовчкін С. В., Федосов В. М., Яренко Г. М. // Фінанси України. — 2013. — № 4. — С. 7—26.
 10. Невідома Я. Г. Уявлення про «економічну людину»: еволюція поглядів / Я. Г. Невідома // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: Психологічні науки. — 2014. — Вип. 121 (2). — С. 44—47.
 11. Несененко П. П. Наукова та реформаторська діяльність школи фізіократів як приклад для вирішення деяких сучасних соціально-економічних проблем України / П. П. Несененко // Економіка харчової промисловості. — 2015. — № 1. — С. 3—10.
 12. Осипов Ю. М. Неэкономика (опыт философско-хозяйственного рассмотрения) / Ю. М. Осипов // Библиотека в эпоху перемен. — 2004. — Вип. 4 (24). — С. 12—18.
 13. Родіонова Л. А. Від індустріалізму до інформаціоналізму: теорії трансформації / Л. А. Родіонова // Інноваційна економіка. — 2013. — № 6. — С. 27—32.
 14. economic systems under conditions of market transition: methodological problems of metrological analysis. Lviv: LKA Publishing. [in Ukrainian]
 2. Bilotserkivets, V. V. (2014). *New economy: content, genesis and avant-garde nature: abstract of thesis for the degree of Doctor of economic sciences: specialty 08.00.01 "Economic theory and history of economic thought"*. Dnipropetrovsk. [in Ukrainian]
 3. Zakharchenko, V. (2002). Socio-economic transformations and "axial age" of industrial development. *Bulletin of NAS of Ukraine*, 11, 17—28. [in Ukrainian]
 4. Inozemtsev, V. L. (2015). *The split civilization*. Retrieved from: <http://www.lib.ru/POLITOLOG/inozemcew.txt> [in Russian]
 5. Kavruk, Ye. S. (2010). Modern direction of economic theory. *Scientific journal of KubSAM*, 60(06). Retrieved from: <http://ej.kubagro.ru/2010/06/pdf/09.pdf> [in Russian]
 6. Levandivs'kyi, O. T. (2013). Theoretical grounds of economy relations development in agriculture. *Ekonomika ta upravlinnia APK*, Issue 11, 183—187. [in Ukrainian]
 7. Lipov, V. V. (2008). *From antiquity to post-economy. Evolution of management forms and economic theory development: monograph*. Kharkov: ID "INZHEK". [in Russian]
 8. Litovchenko, B. V. (2011). Providing the state foreign economy safety by using direct foreign investment. *Bulletin of Academy of Customs Service of Ukraine. Series: Economy*, 2, 144—151. [in Ukrainian]
 9. Liovochkin, S. V. (2013). Wealth and fisc: world paradigm of taxation. *Finansy Ukraine*, 4, 7—26. [in Ukrainian]
 10. Nevidoma, Ya. H. (2014). The idea of "economic man": evolution of views. *Bulletin of Chernihiv National Pedagogical University. Series: Psychological sciences*, Issue 121(2), 44—47. [in Ukrainian]
 11. Nesenenko, P. P. (2015). Scientific and reformation activity of physiocrat school as an example to solve some modern socio-economic problems in Ukraine. *Ekonomika kharchovoi promyslovosti*, 1, 3—10. [in Ukrainian]
 12. Osipov, Yu. M. (2004). Neo-economy (experience of philisiohy and management study). *Biblioteka v epokhu peremen*, Issue 4(24), 12—18. [in Ukrainian]
 13. Rodionova, L. A. (2013). From industrialism to informationalism: transformation theories. *Innovatsiina ekonomika*, 6, 27—32. [in Ukrainian]
 14. Semeniuk, N. O. (2012). Historical aspects in the evolution theory of treating the concept of "current capital" in the economic theory. *Aktualni problemy rozvytku ekonomiky regionu*, Issue 8(2), 227—231. [in Ukrainian]
 15. Turen, A. (1986). *From exchange to communication: the birth of programmed society*. In: *The new technocratic wave in the West*. Moscow: Progress, 410—430. [in Russian]

14. Семенюк Н. О. Історичні аспекти еволюції трактування поняття «оборотний капітал» в економічній теорії / Н. О. Семенюк // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. — 2012. — Вип. 8 (2). — С. 227—231.
15. Турен А. От обмена к коммуникации : рождение программированного общества / А. Турен // Новая технократическая волна на Западе. — М. : Прогресс, 1986. — С. 410—430.
16. Фесенко А. М. Внесок К. Маркса та Ф. Енгельса у становлення соціологічних знань про працю / А. М. Фесенко // Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Соціологія. — 2011. — Т. 156, Вип. 144. — С. 16—19.
16. Fesenko, A. M. (2011). Contribution of K. Marx and F. Engels to development of sociological knowledge on labour. *Scientific works of Petro Mohyla Black Sea State University. Series : Sociology*, Vol. 156, Issue 144. 16—19. [in Ukrainian]

Відомості про автора:**Ігнатко Василь Степанович**

zhizhkot@gmail.com

Національний педагогічний університет

імені М. П. Драгоманова

вул. Пирогова, 9, Київ, 01601, Україна

doi: <http://dx.doi.org/10.7905/vers.v0i6.1318>*Надійшла до редакції: 04.11.2015 р.**Прийнята до друку: 30.11.2015 р.***Information about the author :****Ihnatko Vasyl' Stepanovych**

zhizhkot@gmail.com

National Pedagogical Dragomanov University

9 Pirohov Street, Kyiv, 01601, Ukraine

doi: <http://dx.doi.org/10.7905/vers.v0i6.1318>*Received at the editorial office: 04.11.2015.**Accepted for publishing: 30.11.2015.*